

Vetenskap & Allmänhet

2018-05-24

STRUT
Att: Pam Fredman

Vetenskap & Allmänhets kommentarer på förslag till ny modell för styrning och resurstilldelning, STRUT

Vetenskap & Allmänhet, VA, har med intresse tagit del av förslaget till ny modell för styrning och resurstilldelning till våra statliga lärosäten (STRUT) som presenterades i början av 2018. Vi översänder härmed våra kommentarer på modellförslaget.

Cissi Billgren Askwall

Generalsekreterare, VA

Maria Lindholm

Chefsutredare, VA

Vetenskap & Allmänhet, VA, är en ideell förening vars ändamål är att främja dialog och öppenhet mellan allmänhet och forskare. Våra synpunkter behandlar de aspekter i modellförslaget som är relevanta utifrån detta uppdrag, vilket innebär att vi inte lämnar synpunkter på till exempel utbildningsutbud och -dimensionering.

Inledningsvis vill vi tacka för möjligheten att träffa utredningen under hösten 2017. Vi vill också berömma utredningens öppna sätt att arbeta.

VA ser både styrkor och svagheter med det preliminära modellförslaget. Vi uppskattar skrivningarna om de akademiska kärnvärdena och om lärosätenas samhällsansvar, och delar också utredningens bild att dagens styrning är för kortsiktig och svagt samordnad.

VA instämmer även i att överföringen av ny kunskap till samhället försvåras av dagens system. Vi vill emellertid göra två preciseringar. Enligt vår mening ska samverkan inte ses som en ”överföring” från en part (akademien) till en annan (omgivande samhälle); en mer modern – och internationellt vedertagen – syn på samverkan betonar det interaktiva och ömsesidiga i processen. Ett exempel är hur den brittiska organisationen NCCPE (National Co-ordinating Centre for Public Engagement) beskriver samverkan:

Public engagement describes the myriad of ways in which the activity and benefits of higher education and research can be shared with the public. Engagement is by definition a two-way process, involving interaction and listening, with the goal of generating mutual benefit.¹

Vi anser också att synsättet att dagens samverkan ”i hög grad sker via studenterna” (s. 9 i modellförslaget) blir otillräckligt. Studenterna är en oerhört viktig samverkansresurs, men den samverkan som svenska lärosäten är involverad i har en mycket större bredd och rikare variation.

VA delar utredningens bild av såväl externa som interna hinder för en väl fungerande samverkan. För oss framstår det dock som lite motsägelsefullt att åtgärder som är pådrivande internt i akademien efterlyses, samtidigt som samverkan är väldigt osynlig i skissen på framtida modell. Det är möjligt att samverkan avses inom ramen för överenskommelserna som ett av de ”prioriterade mål som inte tydligt främjas på annat sätt” (s. 16). Tyvärr visar erfarenheter både från Sverige och andra länder att de interna hindren är påtagliga, och att det behövs mer av styrning för att lyfta samverkansfrågorna. De riskerar annars att bli en aktivitet för de redan engagerade och övertygade. Den schematiska bilden på nästa sida beskriver hur en kulturförändring mot öppen vetenskap kan utvecklas inom akademien. På liknande sätt rekommenderar vi att styrning för ökad samverkan skulle kunna utformas.

¹ <http://www.publicengagement.ac.uk/about-engagement/what-public-engagement>

How to achieve cultural change

Houtkoop, B. L., et al (2018) <http://doi.org/10.1177/2515245917751886>

VA delar inte utredningens syn att samverkan inte går att kvantifiera, även om det naturligtvis är en komplex uppgift. Vi hade önskat ett mer utvecklat resonemang om varför utredningens diskussioner under hösten 2017 – ”Samstämmighet har varit stor i våra dialoger att indikatorn inte är ett bra sätt att främja utvecklingen av samverkan.” (s. 12 i modellförslaget) – resulterat i att samverkan hanteras i så svepande ordalag. Utredningsdirektivet stipulerar ju att det nya systemet även ska premiera samverkan ekonomiskt.

Ett explicit resonemang om samverkan och hur samverkan kan integreras saknas i det egentliga modellförslaget. Stycket om resurstilldelning baserat på ”indikatorer för specifika sakområden” skulle kunna avse bland annat samverkan, men det är inte tydligt uttryckt att samverkan är ett sådant område. Det blir också reducerande att i så fall tala om samverkan som ett specifikt sakområde, och motsäger dessutom andra skrivningar, där samverkan sägs spela ”en avgörande roll för att lärosätena ska kunna fylla sitt samhällsansvar” (s. 13). Vi ser fram emot konkreta åtgärdsförslag för att stärka samverkan i utredningens slutbetänkande.

Vi vill avslutningsvis understryka att det nya system som sätts framöver i Sverige måste vara rustat för de krav på öppenhet och inkludering som framtidens forskning kommer att kräva. Vi ser en global förändring i och med digitaliseringen och efterfrågan från olika samhällsaktörer om att få vara mer delaktiga både i forskningspolitiska diskussioner och i själva utförandet av forskning och innovation.

EU:s konkurrenskraftsråd och den svenska regeringen har också fattat inriktningsbeslut om att vi ska gå mot ett öppet vetenskapssystem. Eftersom en ofta framförd kritik mot denna förändring är att forskaren har en specifik expertis som inte kan ersättas av lekmannasympunkter, vill vi gärna betona att det handlar om att öppna upp och lyssna in, men att det är forskaren som även fortsättningsvis kommer att vara den vetenskapliga garanten.

VA har i denna kommentar haft fokus på det som är vår kärnverksamhet, nämligen samverkan mellan forskning och det omgivande samhället. Som övergripande kommentar till förslaget om fyraåriga avtal mellan staten och lärosätena vill vi emellertid peka på svårigheten med den bristande jämbördigheten mellan parterna, och i vilken mån den möjliggör en ”ömsesidig dialog” (s. 16). Vi ser fram emot ett mer detaljerat resonemang kring detta.